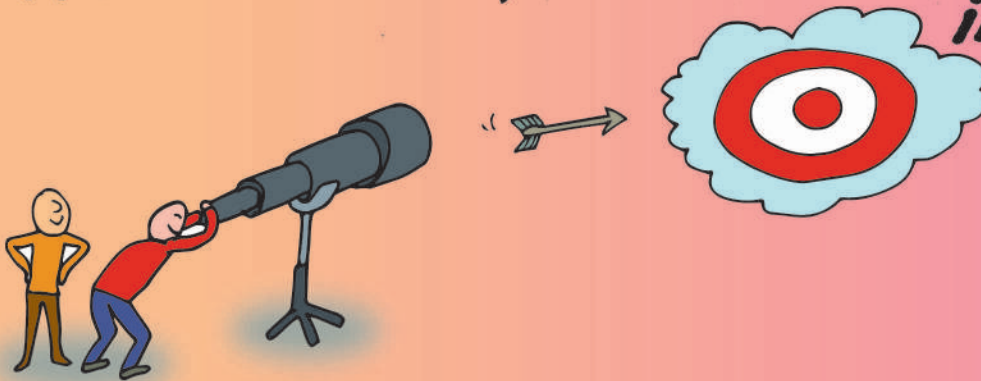

VISIE : LEVEN, LEREN EN WERKEN IN 2050

Maarten Mommaerts, doorbraakarchitect bij Tweeperenboom, ging in gesprek met Benedict Wauters, hoofd van de Afdeling Europees Sociaal Fonds (ESF) en Duurzaam Ondernemen, binnen het departement Werk en Sociale Economie van de Vlaamse overheid. ESF staat aan de wieg van de pilootprogramma's 'Transitiearena Leven, Leren en Werken' en 'Leerecosystemen', beide begeleid door Tweeperenboom.

Maarten: Wat was de reden voor ESF om in te zetten op transitie?

Benedict: een groot deel van het ESF-programma was *business as usual*. En *business as usual* begon duidelijk te kort te schieten om de grote uitdagingen rond levenslang leren aan te pakken. Het transitieprogramma bood de kans om een nieuw kader te creëren door fundamenteel dingen in vraag te stellen en afstand te nemen. Ik zag in de vraag van de minister-president om aan de slag te gaan met Visie 2050 verbanden met systemische innovatie. We hadden evengoed bestaande zaken kunnen herverpakken als 'transitie'. Dat zou morrelen in de marge geweest zijn.

Waar zie je die transitie gebeuren?

Op verschillende plaatsen. Bij de nieuwe secundaire school De Met in Leuven bijvoorbeeld houden ze leren niet binnen de school, maar organiseren ze wekelijks lessen in zorginstelling De Wingerd. Leraren en zorgkundigen leren er van elkaar en jongeren leren op een andere plek dan de school. De buurtcampus van Arteveldehogeschool doet hetzelfde: studenten 'lichamelijke opvoeding' trainen jongeren uit de buurt en studenten 'tandartsassistent' doen bij CAW tandverzorging bij mensen in armoede.

Wat helpt er om in actie te komen?

Als je vaststelt dat dingen verzanden in een praatbarak, komt het erop neer dat iemand opstaat en zegt: "Wat we zeggen is heel interessant, we hebben allemaal goed geluisterd en nu gaan we iets heel concreet doen. Te beginnen met één iets." Dat gaat over leiderschap. Niet vanuit controle of *top-down*, wel vanuit een visie op leren binnen een organisatie, coalitie of netwerk. Je vertrekt vanuit waarden, ideeën en concepten die je als leider waardevol vindt.

Op welke manier verbind je de verschillende belangen van partners uit verschillende sectoren?

Je moet in zo'n alliantie weten wie op het terrein naar wat kijkt en op welke manier. Mensen kunnen het heel erg eens zijn over de problemen, maar toch een tegengesteld belang hebben. Op een dieperliggende laag vind je ideeën waar iedereen zich achter kan scharen, om verschillende redenen. Kijk bijvoorbeeld naar Maakleerplek: daar delen heel wat Leuvense bedrijven, scholen, kunstenaars en inwoners ruimte en grondstoffen om samen te creëren, te leren en te werken. Vanaf het begin stelde een actieteam vier ontwerpprincipes op om nieuwe dingen die gecreëerd of geleerd worden aan af te toetsen. Die principes zijn een collectief houvast en kompas wanneer het misloopt en bijvoorbeeld het belang van de ene partner doorschiet ten nadele van een andere partner.

De complexiteit overstijgen vertrekt vanuit de kracht van mensen om te kunnen verbeelden. Op welke manier passen jullie dat toe?

We zoeken als overheid heel bewust en actief naar idee-generatoren: mensen die een tegenhanger zijn voor ons, overheid. Mensen bij organisaties die zicht hebben op de lokale *stakeholders*, op de problematieken en waar er tractie zit. En vooral: mensen die in een coalitie willen stappen om buiten de kaders te treden en de marge op te zoeken. Daar ontstaat immers innovatie.

De drive en de ambitie om dingen aan te pakken is enorm groot. Wat heb je zelf geleerd?

We benaderen actoren op een laagdrempelige manier en bevragen hen op hun mensbeeld en maatschappelijke impact. Gedaan met 'U vraagt, wij draaien'. Wij hebben ideeën waar we op willen inzetten en zoeken partners om er een praktijk rond uit te vinden. Het is enorm moeilijk om zo'n relatie te creëren. Ik heb geleerd dat we vooral moeten zoeken naar de leerattitude van organisaties: stellen ze leren centraal in de eigen werking? Persoonlijk ben ik niet snel tevreden. Ik denk vaak aan een vervolg. Ik hoop vooral andere mensen intern én extern meer te kunnen ondersteunen om zo anders te denken en te doen: "hoe ziet dat er dan uit, zo'n toekomst waarin leven, leren en werken anders is?"

“We gaan op zoek naar mensen die in een coalitie willen stappen om buiten de kaders te treden en de marge op te zoeken. Daar ontstaat immers innovatie.”

Meer weten?
www.transitiellw.be

DOORBRAAKFICHE TRANSITIE LEVEN, LEREN EN WERKEN IN 2050

TRANSITIE-EXPERIMENTEN BRENGEN TOEKOMSTBEELDEN IN DE PRAKTIJK.

Toelichting grote lijnen en situering startvraag

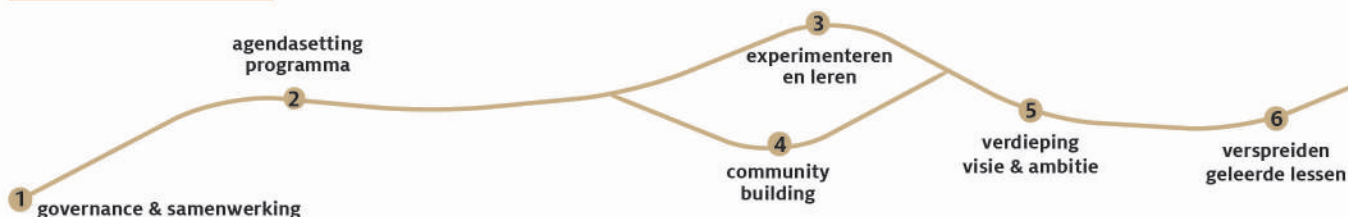
De wereld van leren en werken verandert snel onder de invloed van technologische ontwikkelingen, vergrijzing, globalisering, klimaatwijziging,... De Vlaamse overheid formuleerde samen met fris- en dwarsdenkers, kantelaars en koplopers een visie voor leren en werken in 2050. Die vormde het startpunt voor verdere transitie-experimenten in het Transitieprogramma Leven, Leren, Werken. Deze experimenten brachten de toekomstbeelden in de praktijk vanuit diverse organisaties: onderwijsinstellingen (bv. LAB onderwijs, De Met, Arteveldehogeschool), opleidingscentra (bv. Syntra), *makerspaces* (bv. maakleerplek), vzw's (bv. Konekt), ...

Het Europees Sociaal Fonds en de Vlaamse Overheid steunden het programma financieel én waren tegelijkertijd partner in het ondersteuningsteam samen met Tweepeerenboom, Drift en Architecture Workroom Brussels (AWB). Dit consortium en de experimenten tonen stapsgewijs de weg vooruit, creëren bewustzijn en ontwikkelen (gedeelde) kennis rond de systeemveranderingen die nodig zijn om de transitie te versnellen.

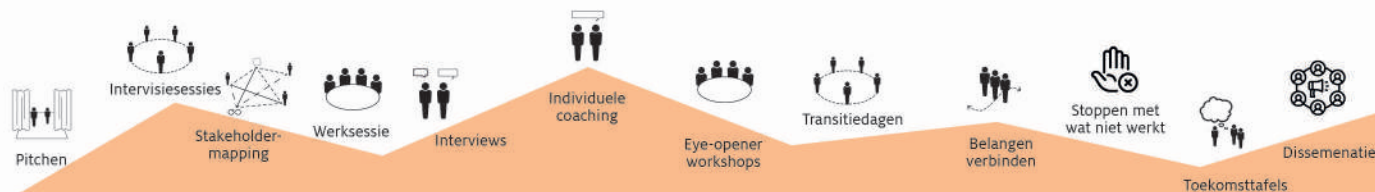
DOORBRAKEN

DOORBRAAKFASES

DOORBRAAKACTIES

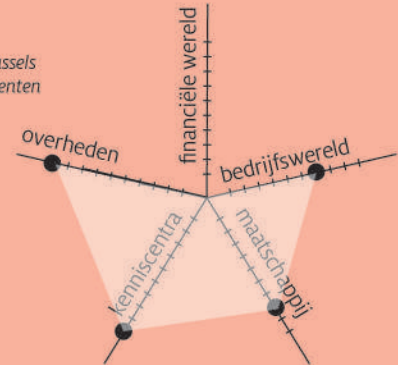

Aan de start van het project situeerde 2P de vraag als volgt:

	-2	-1	0	+1	+2
Urgentie					
Botten aantrekken					
Ingrijpende verandering					

Situering kernpartners in maatschappelijke vijfhoek

Kernpartners:
ESF Vlaanderen, Drift,
Architecture Workroom Brussels
2 negen transitie-experimenten

Het project zette in op een verandering bij en samen met :

Individu	0	+1	+2
Organisatie			
Maatschappij			

Ambitie binnen de Sustainable Development Goals

DE ROL VAN TWEEPERENBOOM

Tweeperenboom nam de rol van projectcoördinator op zich en begeleidde het leren in het transitieprogramma. Dit leren situeerde zich op drie niveaus: het leren IN de experimenten, het leren TUSSEN de experimenten en het leren OVER de experimenten heen.

Hiervoor organiseerden we individuele coachings, interviewsessies, transitiedagen en toekomsttafels. Daarnaast wilde ook het Europees Sociaal Fonds (ESF) leren hoe ze als overheidsdienst dit soort transitieprogramma's goed kan ondersteunen. ESF zat dus met verschillende petten mee aan tafel: financierder, opdrachtgever én partner binnen het consortium. Ook op niveau van het consortium hebben we het leren gefaciliteerd én mee geleerd uit successen en faalervaringen. Binnen dit project hadden de experimenten geen resultaatverbintenis, wel een leerverbintenis. Toch heeft elk project dankzij de ondersteuning duidelijke vooruitgang geboekt, onder andere op vlak van instrumentontwikkeling en *governance-aanpak*. Op projectniveau ligt er als resultaat een

vernieuwde website met een overzicht van de opgebouwde kennis en een inzicht in het proces en de doorbraken van de negen experimenten.

De vier grote ingrediënten uit dit doorbraakrapport kwamen in dit programma mooi samen: doen, verbinden, verbeelden en leren. Vanuit verbeelding van de toekomst zijn we gaan experimenteren. Daaruit hebben we veel geleerd en hebben we een sterke verbinding met elkaar gesponnen. Die verbinding kwam tot stand door tegelijk te doen en te leren. Er is gebouwd aan een vitale coalitie die verder kan bloeien.

Tweeperenboom wenst het partnerschap toe dat, ook na het afronden van het ESF-project, het lerend netwerk elkaar blijft vasthouden, ontmoeten. Dat het experimenteren én leren mag blijven duren!

Doorbraakcoalitie: Lies Lambert, Caroline Godts, Bert Smits, Jolien Pauwels, Saskia Vandeputte

